

Hr Jaak Aab
Riigihalduse minister
Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1
10122 Tallinn

Meie 27.05.2020 nr KA-JUH-14/154

Arvamus riigihangete seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse (VaKo reformi) kohta

Eesti Energia AS hanketeenistus (edaspidi: EE) analüüsis Eesti suurima riigihangete korraldajana Rahandusministeeriumi poolt avaldatud **riigihangete seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsust** (edaspidi: VTK), milles tehakse ettepanek riigihangete vaidlustuskomisjoni (edaspidi: VaKo) muutmiseks kohtusüsteemi osaks.

1. Vaidlustuskomisjoni muutmise kohtusüsteemi osaks

Eesti Energia hanketeenistus ei nõustu VTK-s välja toodud positiivsete tulemustega, mida VaKo muutmise kohtusüsteemi osaks kaasa tooks. Näiteks ei nõustu me väitega, et kolmeastmeline kohtumenetlus on antud juhul praktiliselt kiirem kui neljaastmeline kohtumenetlus. VaKo 2019 aasta statistilise aruande (avaldatud 22.05.2020) kohaselt esitati eelmisel aastal kokku 201 riigihangete vaidlustust, millest teise astmesse ehk halduskohtusse esitati kaebus kokku vaid 30 VaKo otsuse peale, mis on väike osa kõigist vaidlustustest. See näitab, et vaidlustused lõppevad reeglina VaKo otsusega ehk esimeses astmes, mistõttu ei ole kohane rääkida ühe vaidlustuse etapi kaotamisest kui kiiruse eelisest. Oleme kindlal arvamusel, et nii vähe otsuseid on edasi kaevatud vaid seetõttu, et VaKo teeb kvaliteetset tööd. Juhul kui riigihanke vaidlustuste läbivaatamise esimeseks astmeks saaks halduskohus, kellel puudub riigihangete vaidluste osas pikaajaline kogemus, on loogiline järeldada, et teise kohtuastmesse edasi kaevatavate otsuste hulk suureneb märkimisväärselt.

Samuti ei nõustu me VTK-s välja toodud väitega, et e-toimiku kasutamine annab vaidlustuste lahendamisel ajalise võidu. Vastupidi, hetkel on peale kaebuse esitamist vaidlustuse pooltel (ka VaKo-l) kõik riigihanke alusdokumendid riigihangete registrist (edaspidi: RHR) koheselt kättesaadavad. Kui tulevikus tuleks vaidlustus esitada aga halduskohtusse, siis peaks vaidlustuse esitaja esitama kohtule kõik asjasse puutuvad dokumendid, mis tähendab tänasega võrreldes väga suurt hulka täiendavat tööd riigihanke alusdokumentide esitamisega seoses (lisaks kõik muud RHR-is olevad hanke kohta käivad materjalid), mida VaKo menetluses täna tegema ei pea. Hankijale tähendab see samuti suurt hulka täiendavaid toiminguid, näiteks RHR-is tehtud riigihankealased otsused tuleb eraldi vormistada ja esitada halduskohtule, mida praeguses VaKo menetluses tegema ei pea. Ainukesena võidaksid sellest muudatusest advokaadibürood, kuna nemad omavad ligipääsu e-toimikule.

Rõhutame veelkord, et praegune riigihangete vaidlustuste läbivaatamine VaKo-s toimub kvaliteetselt, menetlusreeglid toimivad ja riigihangete turg on VaKo tegevusega harjunud. Samuti kinnitatakse ka VTK-s, et praegune süsteem toimib hästi, mistõttu EE on kindlal arvamusel, et VaKo muutmise kohtusüsteemi osaks ei ole käesoleval hetkel vajalik ega mitte millegagi põhjendatud.

Tundes ka liikmesriikide vastavasisulisi praktikaid, võib välja tuua kõneka fakti, et ainult neljas Euroopa Liidu liikmesriigis puudub riigihangete vaidlusi lahendav kohtueelne organ (Belgia,

Prantsusmaa, Iirimaa ja Luksemburg). Euroopa Liidu praktika toetab seega ülekaalukalt seda, et riigihangete vaidlusi lahendav kohtueelne organ on parim ja operatiivseim lahendus.

2. Halduskohus vs tsiviilkohus

Peame oluliseks välja tuua, et VTK-s puudub analüüs, et miks peaks VaKo funktsioon minema just halduskohtu alluvusse. Eelnimetatud neljast liikmesriigist kolmes (Belgia, Prantsusmaa ja Luksemburg) lahendatakse vaidlustused reeglina tsiviilkohtus. Madalmaades on kasutusel segasüsteem, kus kohtueelne organ on olemas aga edasised vaidlused lahendatakse tsiviilkohtus. Juhime tähelepanu asjaolule, et kogu riigihangete protsess on oma olemuselt suunatud sellele, et saaks sõlmida tsiviilõigusliku hankelepingu. Seetõttu oleks loogiline, et juhul, kui puuduks vaidlusi lahendav kohtueelne organ, käsitletaks riigihangete vaidlusi halduskohtu asemel hoopis tsiviilkohtus. Seetõttu ei ole EE-le arusaadav, miks plaanitakse reformi tulemusena anda hangete vaidluste lahendamine justnimelt halduskohtule. Juhul kui ikkagi otsustatakse VaKo muuta kohtusüsteemi osaks siis:

EE hinnangul on oluline arvestada riigihangetega seotud kohtueelse menetlusetapi kaotamise käigus järgmisi tingimusi:

- 1) VaKo-l on hetkel vaidluse lahendamiseks 30 päeva aega, kuid halduskohtul 45 päeva. Kiirus on oluline, et riigihanked ei jääks vaidlemise taha seisma. VaKo suureks eeliseks kohtumenetluse ees on kiiremast lahendamisajast tulenev efektiivsus. Seetõttu avaldame lootust, et kavandatava reformi käigus suudetakse tagada, et riigihangete vaidlusi lahendatakse ka edaspidi kiirelt ja efektiivselt. Säilima peab tänane VaKo-le kehtestatud lühike menetluse tähtaeg.
- 2) Hetkel on riigihangete alased eriteadmised koondunud VaKo-sse. Selle säilimiseks on vajalik, et kohtunikud spetsialiseeruks riigihangete vaidlustele. Vaidlustuste läbivaatajate spetsialiseeritus ja kompetents ei tohi ära kaduda.
- 3) Süsteem, kus enne kohut on eraldiseisev vaidluste lahendamise organ, on loonud olukorra, kus kohtutesse pigem ei minda ja seeläbi suudetakse vältida pikki vaidlusi. Eesti riigihangete vaidlustuste statistika näitab, et VAKO otsuseid aktsepteeritakse. Kui tulevikus muutuksid vaidlused pikemaks, siis suureneksid ka vaidlustega seotud kulud kõikide osapoolte jaoks. Vaidlustuse kulude suurenemist ei tohi aga mingil juhul lubada.

EE on seisukohal, et kui eelpool toodud tingimuste täitmist ei suudeta tagada ja vaidlustusmenetlus muutub VaKo kaotamisel keerulisemaks, pikemaks ja kulukamaks, siis kaasneb reformiga reaalne oht, et kaob tänane riigihangetega saadav majandusliku tasuvuse efekt ja hankeprotsesside efektiivsus.

Kinnitame käesolevaga, et soovime ka edaspidi olla kaasatud riigihangete vaidlustuskomisjoni arenguid puudutavasse protsessi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Priit Valk
Hankedirektor

Andres Õunapuu andres.ounapuu@energia.ee; tel 50 660 55